

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार-अ

वर्ष ११, अंक २]

मंगळवार, जानेवारी ७, २०२५/पौष १७, शके १९४६

[पृष्ठे ७, किंमत : रुपये १५.००

असाधारण क्रमांक ३

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमांन्वये तयार केलेले
(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ७ जानेवारी, २०२५.

अधिसूचना

आधार (वित्तीय व इतर अर्थसहाय्य, लाभ व सेवा यांचे लक्षित वितरण) अधिनियम, २०१६.

क्रमांक विसयो-२०२४/प्र.क्र.८२/विसयो.— ज्या अर्थी, सेवा किंवा लाभ अथवा अर्थसहाय्य देण्यासाठी ओळख पटविणारा दस्तऐवज म्हणून, आधारचा वापर केल्यामुळे, शासनाची सुपूर्दगी प्रक्रिया सोपी होते, त्यात पारदर्शकता येते व कार्यक्षमता वाढते, आणि एखाद्या व्यक्तीची ओळख पटविण्यासाठी बहुविध दस्तऐवज सादर करण्याची गरज टाळून लाभार्थ्याना सोईस्कर व अखंडित रीतीने त्यांचे हक्क थेट प्राप्त होणे शक्य होते;

आणि ज्या अर्थी, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “विभाग” असा केला आहे),—

(क) १८ ते ६५ वयाच्या पात्र निराधार स्त्री व पुरुष, १८ वर्षे वयाखालील अनाथ, दिव्यांग व सिक्कल सेल रोगाने व अन्य कोणत्याही दुर्धर रोगाने ग्रस्त असलेली मुले, सर्व प्रकारच्या दिव्यांग व्यक्ती, क्षयरोग, कर्करोग, एड्स व कुष्ठरोग यांसारख्या रोगांनी ग्रस्त असलेल्या आणि, त्यामुळे काम करण्यास अक्षम असलेल्या स्त्रिया व पुरुष, निराधार विधवा, घटस्फोटिट महिला आणि पोटगी न मिळणाऱ्या घटस्फोट प्रक्रिया चालू असलेल्या महिला, देहविक्रीतील अत्याचार पीडित व पुनर्वसन केलेल्या महिला, पुरुष, स्त्रिया व तृतीयपंथी, देवदासी, ३५ वर्षे वयावरील अविवाहित स्त्रिया, कैद्यांच्या पत्नी इत्यादींना दरमहा रुपये १,५००/- इतके वित्तीय सहाय्य पुरविण्यासाठी “संजय गांधी निराधार अनुदान योजना” (यात यापुढे जिचा निर्देश “योजना-एक” असा केला आहे); आणि

(ख) ६५ वर्षे व त्यावरील वयाच्या पात्र ज्येष्ठ नागरिकांना दरमहा रुपये १,५००/- इतके वित्तीय सहाय्य पुरविण्यासाठी “श्रावणबाळ सेवा राज्य निवृत्तिवेतन योजना” (यात यापुढे जिचा निर्देश “योजना-दोन” असा केला आहे), राबवीत आहे;

या योजना संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांद्वारे (यात यापुढे जिचा निर्देश “अंमलबजावणी अभिकरण” असा केला आहे) राबविण्यात येत आहेत;

आणि ज्याअर्थी, दोन्ही योजनाअंतर्गत,—

(एक) १८ ते ६५ वयाच्या पात्र निराधार स्त्री व पुरुष, १८ वर्षे वयाखालील अनाथ, दिव्यांग व सिकल सेल रोगाने व अन्य कोणत्याही दुर्धर रोगाने ग्रस्त असलेली मुले, सर्व प्रकारच्या दिव्यांग व्यक्ती, क्षयरोग, कर्करोग, एड्स व कुष्ठरोग यांसारख्या रोगांनी ग्रस्त असलेल्या आणि सार्वजनिक आरोग्य विभागाने विनिर्दिष्ट केलेल्या सिकल सेल रोगाने व इतर कोणत्याही दुर्धर रोगाने ग्रस्त असलेल्या आणि, त्यामुळे काम करण्यास अक्षम असलेल्या स्त्रिया व पुरुष, निराधार विधवा, घटस्फोटित महिला आणि पोटगी न मिळणाऱ्या घटस्फोट प्रक्रिया चालू असलेल्या महिला, देहविक्रीतील अत्याचार पीडित व पुनर्वसन केलेल्या महिला, पुरुष, स्त्रिया व तृतीयपंथी, देवदासी, ३५ वर्षे वयावरील अविवाहित स्त्रिया, कैद्यांच्या पत्नी इत्यादी (यात यापुढे ज्यांचा निर्देश “योजना-एकचे” लाभार्थी असा केला आहे); आणि

(दोन) ६५ वर्षे व त्यावरील वयाच्या पात्र ज्येष्ठ नागरिक (यात यापुढे ज्यांचा निर्देश “योजना-दोनचे” लाभार्थी असा केला आहे);

यांसारख्या पात्र लाभार्थ्याना, योजनेच्या विद्यमान मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार अंमलबजावणी प्राधिकरणाद्वारे दरमहा रुपये १५००/- इतके वित्तीय सहाय्य (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, “लाभ” असा केला आहे) पुरविले जात आहे;

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त दोन्ही योजनांमध्ये, महाराष्ट्र राज्याच्या एकत्रित निधीमधून केलेल्या आवर्ती खर्चाचा समावेश होतो;

त्याअर्थी आता, आधार (वित्तीय व इतर अर्थसहाय्य, लाभ व सेवा यांचे लक्षित वितरण) अधिनियम, २०१६ (२०१६ चा १८) (यात यापुढे ज्याचा निर्देश, “उक्त अधिनियम” असा केला आहे) याच्या कलम ७ च्या तरतुदीनुसार, महाराष्ट्र शासन, याद्वारे, पुढीलप्रमाणे अधिसूचित करीत आहे :—

१. (१) संबंधित योजनेखालील लाभ मिळण्यास पात्र असलेल्या व्यक्तीने, आधार क्रमांक धारण केल्याचा किंवा आधार क्रमांकाचे अधिप्रमाणन केल्याचा पुरावा सादर करणे आवश्यक असेल.

(२) संबंधित योजनेखालील लाभ मिळण्यासाठी इच्छुक असणारी जी कोणतीही व्यक्ती, जी आधार क्रमांक धारण करीत नाही अथवा, जिने अद्याप आधार क्रमांक मिळण्यासाठी नाव नोंदणी केलेली नाही, अशा कोणत्याही व्यक्तीने, या योजनेकरिता नोंदणी करण्यापूर्वी आधार क्रमांकाच्या नाव नोंदणीसाठी अर्ज करणे आवश्यक असेल, परंतु, तो/ती, उक्त अधिनियमाच्या कलम ३ नुसार आधार क्रमांक मिळण्यासाठी हक्कदार असावी, आणि अशी व्यक्ती, आधार क्रमांक नाव नोंदणी करण्यासाठी कोणत्याही आधार नाव नोंदणी केंद्राला [भारतीय विशिष्ट ओळख प्राधिकरण (युआयडीएआय) संकेतस्थळ: www.uidai.gov.in या संकेतस्थळावर सूची उपलब्ध आहे] भेट देईल.

(३) आधार (नाव नोंदणी व अद्यावत करणे) विनियम, २०१६ याच्या विनियम १२ नुसार, विभागाने, त्याच्या अंमलबजावणी अभिकरणामार्फत, ज्यांनी अद्याप आधारसाठी नाव नोंदणी केलेली नाही अशा लाभार्थ्यांकरिता आधार नाव नोंदणी सुविधा देऊ करणे आवश्यक आहे आणि जर, संबंधित गटात किंवा तालुक्यात किंवा तहसीलात कोणतेही आधार नाव नोंदणी केंद्र स्थित नसेल तर, विभाग, त्याच्या अंमलबजावणी अभिकरणामार्फत, युआयडीएआयच्या विद्यमान निबंधकाच्या समन्वयाने किंवा ते स्वतःच युआयडीएआयचे निबंधक होऊन सोयीच्या ठिकाणी आधार नाव नोंदणी सुविधा पुरवील:

परंतु, व्यक्तीस, आधार क्रमांक नेमून देण्याच्या वेळेपर्यंत, पुढील दस्तऐवज सादर करण्याच्या अधीन राहून, अशा व्यक्तीस, या योजनेखालील लाभ देण्यात येतील.—

(एक) १८ वर्षे वयाखालील मुलांसाठी :—

(क) जर बालकाने वयाची पाच वर्षे पूर्ण केल्यानंतर आधारची नोंदणी केलेली असेल तर, त्याची आधार नोंदणी ओळख स्लीप किंवा अद्यावत बायोमेट्रीक ओळख स्लीप; आणि

(ख) पुढील दस्तऐवजांपैकी, कोणताही एक दस्तऐवज :-

(एक) जन्म दाखला किंवा समुचित प्राधिकरणाने दिलेली जन्मनोंद; किंवा

(दोन) शाळेच्या प्राचार्यानी यथोचित स्वाक्षरी केलेले, आई-वडिलांच्या नावासह असलेले शाळेचे ओळखपत्र; आणि

(ग) योजनेच्या विद्यमान मार्गदर्शक तत्वांनुसार, लाभार्थ्यांचे आई-वडील किंवा कायदेशीर पालक यांच्याशी असलेल्या नातेसंबंधांचा पुरावा म्हणून पुढील दस्तऐवजांपैकी कोणतेही एक दस्तऐवज :-

(एक) जन्म दाखला किंवा समुचित प्राधिकरणाने दिलेली जन्मनोंद; किंवा

(दोन) शिधापत्रिका; किंवा

(तीन) माजी सैनिक अंशदान आरोग्य योजना (इ सी एच एस) पत्र; किंवा कर्मचारी राज्य विमा महामंडळ (इ एस आय सी) पत्र; किंवा केंद्र सरकार आरोग्य योजना (सी जी एच एस) पत्र; किंवा

(चार) निवृत्तिवेतन पत्र; किंवा

(पाच) सैनिकी कॅन्टीनचे पत्र; किंवा

(सहा) कोणतेही शासकीय कुटुंब हक्कदारी पत्र; किंवा

(सात) विभागाद्वारे विनिर्दिष्ट केलेले इतर कोणतेही दस्तऐवज;

(दोन) १८ वर्षे वयावरील लाभार्थ्यासाठी :-

(क) जर त्याची / तिची नाव नोंदणी केली असेल तर, आधार नाव नोंदणी ओळख पावती; आणि

(ख) पुढीलपैकी कोणताही एक दस्तऐवज :-

(एक) बँकेची किंवा डाक कार्यालयाची छायाचित्र असलेली खाते-पुस्तिका; किंवा

(दोन) स्थायी लेखा क्रमांक पत्र (PAN card); किंवा

(तीन) पारपत्र (पासपोर्ट); किंवा

(चार) शिधावाटपत्रिका; किंवा

(पाच) मतदार ओळखपत्र; किंवा

(सहा) मनरेगा पत्रिका; किंवा

(सात) छायाचित्र असलेली किसान खाते - पुस्तिका; किंवा

(आठ) मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) अन्वये लायसन देणाऱ्या प्राधिकरणाने दिलेले वाहन चालन लायसन; किंवा

(नऊ) विभागाने विनिर्दिष्ट केलेले इतर कोणताही दस्तऐवजः

परंतु आणखी असे की, विभागाने त्या प्रयोजनार्थ विशेषरित्या पदनिर्देशित केलेल्या अधिकाऱ्याद्वारे वरील दस्तऐवज तपासण्यात येतील.

२. जेव्हा लाभार्थ्याच्या निकृष्ट बायोमेट्रिक्समुळे किंवा इतर कोणत्याही कारणांमुळे आधार अधिप्रमाणन निष्फल ठरेल तेव्हा, अशा सर्व प्रकरणी, पुढील सुधारात्मक कार्यतंत्रांचा अंगीकार करण्यात येईल :-

(क) बोटाच्या ठशांचा दर्जा निकृष्ट असेल त्या बाबतीत, अधिप्रमाणनासाठी डोळ्यांतील बुब्बुळाची प्रतिमा स्कॅन करण्याची (आयरिस स्कॅन) किंवा चेहऱ्याचे अधिप्रमाणन करण्याची सुविधा अंगीकारण्यात येईल, त्याद्वारे, विभाग, त्यांच्या अंमलबजावणी अभिकरणामार्फत, अखंडरीतीने लाभ देण्यासाठी बोटांच्या ठशांच्या अधिप्रमाणनासह डोळ्यांतील बुब्बुळाची प्रतिमा स्कॅन करण्यासाठी (आयरिस स्कॅनर) किंवा चेहऱ्याचे अधिप्रमाणन करण्यासाठी तरतुदी करील;

(ख) बोटाचे ठसे घेणे किंवा डोळ्यांतील बुब्बुळाची प्रतिमा स्कॅन (आयरिस स्कॅन) करणे किंवा चेहऱ्याचे अधिप्रमाणन करणे यांमार्फत बायोमेट्रिक अधिप्रमाणन यशस्वी होत नसेल त्याबाबतीत, जेव्हा जेव्हा सुसाध्य व अनुज्ञेय असेल तेव्हा, आधार एक वेळ परवलीचा शब्द (वन टाइम पासवर्ड), किंवा यथास्थिति, मर्यादित काळासाठी वैधता असलेला वेळ आधारित एक वेळ परवलीचा शब्द (वन टाइम पासवर्ड) याद्वारे अधिप्रमाणन करण्यात येईल;

(ग) जेव्हा बायोमेट्रिक किंवा आधार एक वेळ परवलीचा शब्द (पासवर्ड) किंवा वेळ आधारित एक वेळ परवलीचा शब्द (पासवर्ड) शक्य नसेल तेव्हा अशा इतर सर्व बाबतीत, योजनेखालील लाभ, प्रत्यक्ष आधारपत्राच्या आधारे देता येतील, त्याची अधिप्रमाणता, आधारपत्रावर मुद्रित केलेल्या शीघ्र प्रतिसाद संकेतांकामार्फत (क्यूआरकोड) पडताळता येऊ शकेल आणि विभागाद्वारे, त्याच्या अंमलबजावणी अभिकरणमार्फत, सोईस्कर ठिकाणी शीघ्र प्रतिसाद संकेतांक (क्यूआरकोड) वाचकाची आवश्यक ती व्यवस्था करण्यात येईल.

३. वरील गोष्टींशिवाय, कोणताही खरा लाभार्थी, या योजनेखालील त्याच्या उचित लाभापासून वंचित राहणार नाही याची सुनिश्चिती करण्याच्या दृष्टीने, विभाग, त्यांच्या अंमलबजावणी अभिकरणमार्फत, थेट लाभ हस्तांतरण (डीबीटी) अभियान, कॅबिनेट सचिवालय, भारत सरकार, क्रमांक डी-२६०११/०४/२०१७/डी बी टी, दिनांक १९ डिसेंबर, २०१७ च्या कार्यालयीन ज्ञापनात नमूद केल्यानुसार अपवाद हाताळणी यंत्रणेचे अनुपालन करीत.

४. ही अधिसूचना, **महाराष्ट्र शासन राजपत्रात प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येईल.**

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सो. ना. बागुल,
शासनाचे सहसचिव.

SOCIAL JUSTICE AND SPECIAL ASSISTANCE DEPARTMENT

Mantralaya, Madam Cama Marg, Hutatma Rajguru Chowk,
Mumbai 400 032, dated the 7th January, 2025.

NOTIFICATION

AADHAR (TARGETED DELIVERY OF FINANCIAL AND OTHER SUBSIDIES, BENEFITS AND SERVICES) ACT, 2016.

No. visayo-2024/CR 82/visayo.—Whereas, the use of Aadhaar as an identity document for delivery of services or benefits or subsidies simplifies the Government delivery processes, brings in transparency and efficiency and enables beneficiaries to get their entitlements directly in a convenient and seamless manner by obviating the need for producing multiple documents to prove one's identity;

And whereas, the Social Justice and Special Assistance Department (hereinafter referred to as "the Department") is administering.—

(a) the 'Sanjay Gandhi Niradhar Anudan Yojna' Scheme (hereinafter referred to as "the Scheme-I") to provide monthly financial assistance of Rs.1,500/-p.m. to eligible destitute men and women aged 18 to 65 years, below 18 year orphans, disables and children suffering from sickle cell disease and any other malignant diseases, persons with all types of disabilities, men and women suffering from and unable to work due to diseases such as tuberculosis, cancer, AIDS, and leprosy and those suffering from sickle cell disease and any other malignant diseases specified by the Public Health Department, destitute widows, divorced women and in divorce process women not receiving alimony, women victims who are abused and rehabilitated from prostitution, men, women and transgenders, devdasis, unmarried women above 35 years, wives of prisoners etc., and

(b) the 'Shravanbal Seva Rajya Niruttivetan Yojana' Scheme (hereinafter referred to as "Scheme-II") to provide monthly financial assistance of Rs. 1,500/-p.m. to eligible senior citizens aged 65 years and above.

These Schemes are implemented by the respective Collector (hereinafter referred to as "the implementing Agency");

And whereas, under both the Scheme, financial assistance Rs. 1,500/- per month is provided (hereinafter referred to as "the benefit") to the eligible beneficiaries such as,—

(i) destitute men and women aged 18 to 65 years, below 18 year orphans, disables and children suffering from sickle cell disease and any other malignant diseases, persons with all types of disabilities, men and women suffering from and unable to work due to diseases such as tuberculosis, cancer, AIDS, and leprosy and those suffering from sickle cell disease and any other malignant diseases specified by the Public Health Department, destitute widows, divorced women and in divorce process women not receiving alimony, women victims who are abused and rehabilitated from prostitution, men, women and transgenders, devdasis, unmarried women above 35 years, wives of prisoners etc. (hereinafter referred to as "the beneficiaries" of the Scheme-I) and;

(ii) to eligible senior citizens aged 65 years and above (hereinafter referred to as "the beneficiaries" of the Scheme-II),

by the implementing Agency as per the extant Scheme guidelines;

And whereas, the both the Schemes involve recurring expenditure incurred from the Consolidated Fund of the State of Maharashtra :

Now, therefore, in pursuance of the provisions of the section 7 of the Aadhaar (Targeted Delivery of Financial and Other Subsidies, Benefits and Services) Act, 2016 (18 of 2016) (hereinafter referred to as "the said Act") the Government of Maharashtra hereby notifies the following, namely :—

1. (1) An individual eligible for receiving the benefit under the respective Scheme, shall be required to furnish proof of possession of Aadhaar Number or undergo Aadhaar authentication;

(2) Any individual desirous of availing benefit under the respective Scheme, who does not possess the Aadhaar number or has not yet enrolled for Aadhaar, shall be required to make application for Aadhaar Enrolment before registering for the scheme provided that he/she is entitled to obtain Aadhaar as per section 3 of the said Act, and such individual shall visit any Aadhaar enrolment centre [List available at Unique Identification Authority of India (UIDAI) website: www.uidai.gov.in to get enrolled for Aadhaar];

(3) As per regulation 12 of Aadhaar (Enrolment and Update) Regulations, 2016, the Department through its implementing Agency, is required to offer enrolment facilities for the beneficiaries who are not yet enrolled for Aadhaar and in case there is no Aadhaar enrolment centre located in the respective Block or Taluka or Tehsil, the Department through its implementing Agency shall provide Aadhaar enrolment facilities at convenient locations in coordination with the existing Registrars of UIDAI or by becoming UIDAI registrar itself:

Provided that, till the time Aadhaar is assigned to the individual, the benefit under the Scheme, shall be given to such individual, subject to the production of the following documents, namely :–

(I) For children below 18 years of age :–

(a) if the child has been enrolled after attaining the age of five years (with biometrics collection), his Aadhaar Enrolment Identification slip, or of biometric update identification slip; and

(b) any one of the following documents, namely:-

(i) Birth Certificate; or Record of birth issued by the appropriate authority; or

(ii) School identity card, duly signed by the Principal of the School, containing parents' names; and

(c) any one of the following documents as proof of relationship of the beneficiary with the parent or legal guardian as per the extant Scheme guidelines, namely :–

(i) Birth Certificate; or Record of birth issued by the appropriate authority; or

(ii) Ration Card; or

(iii) Ex-Servicemen Contributory Health;

Scheme (ECHS) Card; or Employees' State Insurance Corporation (ESIC) Card; or Central Government Health Scheme (CGHS) Card; or

(iv) Pension Card; or

(v) Army Canteen Card; or

(vi) any Government Family Entitlement Card; or

(vii) any other document as specified by the Department;

(II) For beneficiaries above 18 years of age :–

(a) If he/she has enrolled, the Aadhaar Enrolment Identification Slip; and

(b) any of the following documents, namely :–

(i) Bank or Post Office Passbook with photo; or

(ii) Permanent Account Number (PAN) Card; or

(iii) Passport; or

(iv) Ration Card; or

(v) Voter Identity Card; or

(vi) MGNREGA Card; or

(vii) Kisan Photo Passbook; or

(viii) Driving License issued by the Licensing Authority under the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988); or

(ix) any other document as specified by the Department:

Provided further that, above documents shall be checked by an Officer specifically designated by the Department for that purpose.

2. In all cases, where Aadhaar authentication fails due to poor biometrics of the beneficiaries or due to any other reason, the following remedial mechanisms shall be adopted, namely :-

(a) in case of poor fingerprint quality, Integrated Risk Information System (IRIS) scan or face authentication facility shall be adopted for authentication, thereby the Department through its implementing Agency shall make provisions for (IRIS) scanners or face authentication along with finger-print authentication for delivery of benefits in a seamless manner;

(b) in case the biometric authentication through fingerprints or Integrated Risk Information System (IRIS) scan or face authentication is not successful, whenever feasible and admissible authentication by Aadhaar One-Time Password or Time-based One-Time Password with limited time validity, as the case may be, shall be offered;

(c) in all other cases where biometric or Aadhaar One-Time Password or Time-based One-Time Password authentication is not possible, benefit under the Scheme may be given on the basis of physical Aadhaar letter whose authenticity can be verified through the Quick Response (QR) Code printed on the Aadhaar letter and the necessary arrangement of Quick Response Code reader shall be provided at the convenient locations by the Department through its implementing Agency.

3. In addition to the above, in order to ensure that no *bona-fide* beneficiary under the Scheme is deprived of his due benefit, the Department through its implementing Agency shall follow the exception handling mechanism as outlined in the Office Memorandum of Direct Benefit Transfer Mission, Cabinet Secretariat, Government of India, No. D-26011/04/2017-DBT, dated 19 December 2017.

4. This notification shall come into effect from the date of its publication in the *Maharashtra Government Gazette*.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

S. N. BAGUL,
Joint Secretary to Government.